

גידה חדישה

לע"ג הטהורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל זלב"ע ה"י בטבת תשע"ב

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נזה אחיעזר
בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר
רח' נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 9-7), נזה אחיעזר בני ברק
עש"ק פרשת מצורע - שבת הגדול ז' בניסן תשע"ט, גליון מס' 475

זמני כניסת ויציאת השבת			
הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת	
6:45	7:46	8:20	ב"ב
6:30	7:44	8:22	ירושלים

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א
גאב"ד נזה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

חידה לפרשת השבוע

מהשלישית כולי מופיע גם בבית כמו באדם.

חידה לךף היומי

אחרי שהייתי ראשון לטומאה נעשיתי אב הטומאה.

שומר שלא מכר את החמץ המופקד אצלו שליח להבאת אתרוגים שהביאם אחר סוכות

גזל מצות והחזירן אחר פסח

שאלות: א. שומר שהופקד אצלו חמץ, שצריך למכרו בערב פסח, כדי שלא יאסר בהנאה. ולא מכרו ולא ביערו, האם חייב לשלם למפקיד דמי החמץ. ב. וכן שליח ששכרוהו להביא אתרוגים לעיר, והביאם אחרי סוכות, האם חייב לשלם כפי שווי האתרוגים לפני החג. ג. גזל מצות או אתרוגים, האם יכול להחזירם אחר החג.

פשיעה היא רק בפקדון שמותר להשהות אצלו

הגאון רבי חיים פאלאג'י בספרו תנופה חיים (ויקרא, יב) פירש 'הפקדון אשר הפקד אתו, עמו במחיצתו, כמו שאמרנו חז"ל (ברכות יב, ב) על שאלו. שהכוונה על פי מה שדנו החק יעקב (או"ח תמג, ח) והאבן העזר (בשאלתו שבחק יעקב, ובספרו שם): במי שהפקיד חמץ ביד חברו ובהגיע ערב פסח בשעה ששית לא מכרו הנפקד, שדעת המגן אברהם (תמג, ב) שחייב, שהוא פושע, ויש פוסקים שפוטרים אותו כיון שבהגיע זמן איסורו, אין יכול להיות הפקדון ברשותו, שעובר על בל יראה ובל ימצא. וכתב הרב היד אהרן (אלפאנדרי, הגה"ט ע"ב שי"ב) שכיון שיש אומרים שהנפקד חייב לשלם, ויש אומרים שפטור, המוחזק יכול לומר קים לי כמאן דפוטר ונפטר. וזה מה שרמזו הכתוב, שנקרא פושע בפקדון רק בפקדון שראוי להיות עמו במחיצתו, אבל לא כשאינו רשאי להיות שרוי אצלו, כגון בפקדון חמץ, שעובר על בל יראה ובל ימצא, פטור, שיכול לומר קים לי, עכ"ל. - ונדון מעט בדברי הפוסקים.

הדעה ששומר שלא מכר את החמץ חייב

בשו"ע (או"ח תמג, ב): ישראל שיהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון, יעכבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא בעליו ימכרנו לגוי, ואם לא מכרו חייב לבערו

בזמן איסורו, אפילו אם אינו חייב באחריותו. וכתב המגן אברהם (שם, ה): אע"ג שהוא אינו עובר עליו, מ"מ יבערנו שלא יעבור עליו המפקיד. ואע"ג דאפשר שהמפקיד מכרו לגוי, בענין שלא יעבור עליו, מ"מ אין ספק מוציא מידי ודאי, ושמא לא מכרו, לפיכך חייב לבער

(ב"ח). ונראה דהנפקד חייב לשלם דמי הפקדון למפקיד, דהא שומר חנם שה' יכול להציל ברועים ובמקלות ולא הציל חייב, הכא נמי היה לו למוכרו קודם זמן איסורו. ואין לומר שהמפקיד פשע שהיה לו למוכרו לגוי במקום שהוא, כיון דקיימא לן דאין הנפקד רשאי לסמוך על זה, וחייב למוכרו, א"כ היה לו למוכרו.

הרי שלך לפניך בחמץ בשומר ובמשכון

וממשיך המגן אברהם: מיהו אם החמץ עדיין בעין, אומר לו הרי שלך לפניך,

וכן משמע בבבא קמא (מה), א. מיהו אם היה משכון בידו צריך עיון אם יכול לומר לו הרי שלך לפניך וחייב לפרוע לו

בית הוראה "כדת משה" נזה אחיעזר
מיסודם סל מרנן רבני נזה אחיעזר ווייץ
התחקר רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל ובנו הגה"צ רבי משה יעקב ווייס זצ"ל בראשות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר רח' נחשוני 7, בחצר ביהמ"ד הגדול "היכל אברהם צבי", נזה אחיעזר טל': 03-6747754 09-6747754
במקרים דוחפים 052-7625793

מכירת חמץ

בתקיים בעזה"י"ת כבכל שנה ע"י מו"ר הגאב"ד שליט"א ההרשמה בימים א-ה בבית ההוראה:

בבוקר: 8:00-9:30
בערב: 6:30-7:30

בשאר שעות היום: בבית מורנו הרב שליט"א רח' עזרא 46 בני ברק ק"ג סל': 052-7625793

בבית מרן הגאב"ד זצ"ל [ע"י הרב שליט"א - הרב אברהם צבי ווייס הי"ד] ברח' בירנבוים 27 ב"ב 052-7686794

ביום שישי ערב פסח

בבית ההוראה - עד השעה 8:30 בבוקר

ואח"כ רק בבית הגאב"ד זצ"ל - רח' בירנבוים 27 בני ברק

בדאי מאד לחזור ולערוך מכירת חמץ במקום ולא להתמונה לרגע האחרון

בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" - נזה אחיעזר
בנשיאות מורנו הגה"צ ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר - רח' נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 9) בני ברק
בס"ד
דרשת שבת הגדול
של מורנו ורבינו
יצחק ישעי' ווייס
הגאון רבי
רב ואב"ד נזה אחיעזר
תקיים בס"ד ביום שבת קודש פרשת טהרה בשעה 5.00 אחה"צ (ששון קיץ)
בהיכל בית המדרש "היכל אברהם צבי", רח' נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 9) בני ברק
בהלכה ואגדה מענייני דיומא
בענין: מיין ענבים לקידוש וד' כוסות

שומר חמץ ואתרוג חייב לשלם, ואומר הרי שלך לפניך

ובשו"ת משיב דבר (מהנצי"ב, ג, יח) נשאל בבעל עגלה ששלחו עמו אתרוגים, ולא הביאם עד אחר סוכות, וכמה מהם נאבדו. והשיב שלכאורה הדין פסוק במג"א (הג"ל) בחמץ שפשע הנפקד ולא מכר לפני הפסח, שאם כבר נשרף החמץ כדין הרי זה חייב לשלם, אפילו הנפקד שומר חנם, מטעם שהיה לו למכור. ואם החמץ בעין אלא שעומד לשרוף, אומר לו הרי שלך לפניך. [והסכים עמו החק יעקב שם, אלא שפטר מטעם שבעליו היה להם למכור החמץ במקום שהן]. אם כן הכי נמי האתרוגים שנאבדו אפילו באונס, חייב לשלם כשווין לפני החג. אבל האתרוגים שלפנינו, אומר לו הרי שלך לפניך. - ואם כן הוא הדין בשליח מכירת חמץ ובגזל מצות ואתרוגים, אומר לו הרי שלך לפניך.

באתרוג אין הרי שלך לפניך

אך מה שפשוט להגאון בעל משיב דבר שבאתרוג אחר הסוכות יכול לומר הרי שלך לפניך, כמו בחמץ ועבר עליו הפסח. בפתחי תשובה (ח"מ סג, א) הביא שהפרי מגדים (א"ח תרנו, משבצות א) כתב שבאתרוג אחר החג מצי פטר נפשיה בטענת הרי שלך לפניך. ושוב נסתפק שמה חמץ שעבר עליו הפסח לא שכיח ולא עשו בו תקנה, משא"כ באתרוג י"ל דלא גרע מגרמי דחייב, והגזל סחורה מחבירו ביומא דשוקא שוה אלף ולאחר השוק אין שוה אלא מעט, האם נאמר דמחזיר לו סחורתו. עוד הביא הפתחי תשובה משו"ת בית שמואל אחרון (סוף ח"מ, ה) שגם הגאון מו"ה משה שלמה זלמן אב"ד דק"ק קראקא הכריע דאינו יכול לומר באתרוג הרי שלך לפניך, כיון שכולי עלמא יודעין ומכירין ההיזק, שאחר סוכות אינו שוה כלל רק לאכילה, והרי זה דומה למטבע שנפסל בכל המדינות, שאינו יכול לומר הרי שלך לפניך. והסברא בזה, דבשלמא חמץ שעבר עליו הפסח, מי שלא ידע מזה, לא נראה וניכר בגוף החמץ שום ריעותא, אבל במטבע הריעותא והפחת ניכר ונראה לכל. והכי נמי באתרוג הכל יודעים שאינו שוה אחר החג כמו שהיה שוה בחג. והסכים עמו אחיו הגאון מו"ה צבי הירש ז"ל מהמבורג [בשו"ת תפארת צבי א"ח כח]. ולפי זה הוא הדין בגזל מצות, כולי עלמא יודעים שלאחר הפסח אין להם כמעט ערך, ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך. מה שאין כן בחמץ לאחר הפסח, אין ניכר עליו שנאסר. - אולם הפתחי תשובה שם מעיר שסברתו נוחה לדעת הרמב"ם והשו"ע (ח"מ סג, א) שפסקו כרב יהודה בב"ק (צ, א) דמטבע שפסלתו מלכות נמי היינו נסדק, אבל לדעת הרא"ש והטור והרמ"א ועוד פוסקים שהביא הש"ך (שם, ה) שפסקו כרב הונא דפסלתו מלכות אפילו בכל המדינות אומר לו הרי שלך לפניך, מוכח שלא כסברה זו. וא"כ גם במצות ובאתרוג יכול לומר הרי שלך לפניך, כמו בחמץ.

באתרוג אין ניכר מיעוט שוויו בחוש אלא בידיעת הזמן

הגאון החלקת יואב זצ"ל הקשה (קבא דקשייתא, פב), על המדמים אתרוג למטבע שפסלתו מלכות, דכיון שהדין של גזל חמץ ועבר הפסח דיכול לומר לו הרי שלך לפניך, הוא אף בגזל חטיף שנתבקעו ומחזירין בפסח עצמו, שניכר שהוא חמץ, כמו שכתב הבית מאיר (א"ח תמ, א) ובנודע ביהודה (קמא א"ח כ ד"ה ואמנם). [ודלא כהחק יעקב (תמ, ה) שסובר שבפסח אינו יכול לומר הרי שלך לפניך]. ומוכח שהדין שאם אינו ניכר יכול לומר הרי שלך לפניך, אין הכונה שאינו ניכר שהוא חמץ, שהרי בחיטים ניכר. אלא שכיון שהטעם שהחמץ מופסד הוא, מפני שהיום פסח. וידיעה זו אינה ניכרת בחוש העין, אלא בידיעת הזמן, אינו נחשב ניכר. וא"כ באתרוג נמי, מה שניכר בידיעת הזמן לכל העולם שכעת אינו שוה כ"כ, לא חשיבא ידיעה. שאין ניכר בחוש העין אם היום סוכות או לא. ומה טעם לדמות דין דאתרוג לדין דפסלתו מלכות. דבפסלתו מלכות, איכא שינוי בחוש בין מטבע זו לשאר מטבעות היוצאים ולא ידיעה, כמו שכתב רש"י (ב"ק צז, א). אם כן באתרוג ובמצות שמורה וכל שכן בחמץ יכול לומר הרי שלך לפניך.

אתרוג שוויו אינו בעצמותו אלא במצוה שעמו

אך בשו"ת שואל ומשיב (תליחאה ג, לג) כתב לחלק, דבשלמא בחמץ הטעם דאותו החמץ לא נשתנה הצורה של הלחם מכמות שהיה, וכמו תרומה ונטמאת וכדומה. וכמ"ש הסמ"ע (ססג, ד) בהדיא. וזה דוקא שם, דהשווי של החמץ או התרומה הוא בעצמותו, שהוא לחם או תרומה שקונין לאכילה. וא"כ התואר של הלחם לא נשתנה, אף שנפסל אבל בעצמותו נשאר כמו שה"ל. אבל כאן באתרוג, דשווי האתרוג אינו בעצמותו, דבעצמותו אין שווי לו, דבאמת עוד לא נגמר פריו ובעודו בוסר יתלשוהו ומביאין אותו למדינתנו, כמו שנודע. ועיקר השווי היא המצוה, שראוי למצות אתרוג,

מעותיו, או דלמא כיון שהוא פשע דהוה ליה למוכרו הפסיד מעותיו. ולכאורה נראה כיון דמלוה על המשכון דין שומר יש לו, ובשומר אומר לו הרי שלך לפניך, הכי נמי במשכון, והלוה צריך לשלם לו, וצ"ע. - והאריכו האחרונים בזה, וזה לשון המשנה ברורה (שם, יב): בחק יעקב מחלק בזה בין אם הוא שומר חנם או שומר שכר, ורוב אחרונים [אבן העזר ומטה יהודה ויד אליהו והגר"ז ובית מאיר - ומחנה אפרים (שומרים, לה)] מסכימים דבין שומר חנם ובין שומר שכר פטור, דזה לא נכנס בכלל שמירה, שלא קיבל עליו אלא לשמור את החפץ שיהא ברשות בעליו ושיחזירו לו בשלימות, אבל לא קיבל עליו למוכרו, שהרי אדרבה במכירה זו מוציאו מרשות בעליו. ואינו צריך למוכרו אלא מטעם מצות השבת אבידה, ולא מצינו שמחוייב לשלם מי שאינו משיב אבידה וכו'. מיהו אם המשכון הוא בעין, כגון שלא בערו המלוה לאחר זמן הביעור, והשהה אותו עד לאחר הפסח, אפשר דיכול לומר לו הרי שלך לפניך, אע"פ שאינו שוה עכשיו כלום, דחסרון שאין ניכר הוא ולא הפסיד חובו. - לדעת המשנה ברורה שומר שלא מכר חמץ פטור.

שומר אם דינו כגזול ואומר הרי שלך לפניך

ביום של שלמה (בבא קמא ט, כ) דעתו שרק גזלן יכול לומר בכל איסורי הנאה הרי שלך לפניך, אבל לא שומר. דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יעקב (בב"ק צח, א) אלא לעניין שומר, שאומר לו אילו החזרת לי הוי מעריקנא ליה לאגמא. אבל גבי גזלן לא שייך האי טעמא. דכתיב (ויקרא ה, כג) והשיב את הגזילה אשר גזל, אם כעין שגזל יחזיר כו'. דכל זמן שלא נשתנית מידי, לעולם מחזירה כמו שהיא. וזו היא קולתו. ותמצא נמי חומרתו, שאם נשתנית, או אינו בעין, לעולם צריך לשלם כשעת הגזילה. אף על גב דלעניין היזקות הוה פטור, כדאייתא לעיל (ב"ק שם, א) גבי הזורק מטבע כו', הילכך בכל איסורי הנאה שבעולם, שהן בעין, ולא נאבדו. אומרים הרי שלך לפניך גבי גזלן, ולא גבי שומר. אך הש"ך (ח"מ סג, ז) חולק על המהרש"ל וכתב: מלבד מה שאין השכל נותן דשומר ומזיק יגרע מגזולן לענין זה, דבריו תמוהין שהרי להדיא מסיק בגמ' מאן שמעת ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין משנגמר דינו, לא רבנן, וקתני דחמץ ועבר הפסח כו'. וכמדומה לי שמהרש"ל אגב חורפיה לא ראה סוף הסוגיא. ובנתיבות המשפט (ביאורים סג, א) תמה על הש"ך, דהא כתבו התוס' בב"ק (נו ב ד"ה פשיטא) דשומר חייב בכחשא דהדר ובהרקבו מקצתן, וגזולן פטור דגזולן לאו שומר הוא, אלמא דשומר חייב אפילו במקום דליכא שינוי. ועוד, דהא למאן דאמר (ב"ק צז, א) דשינוי אינו קונה בגזולן, ואומר הרי שלך לפניך אפילו היכא דאיכא שינוי, ובשומר ודאי חייב. אלמא דשומר לא מטעם שינוי חייב. ומ"מ נראה דהדין עם הש"ך, דהיזק שנעשה בבית שומר אפילו בפשיעה לא עדיף ממזיק שלא בכונה, ובהיזק שאינו ניכר מבואר בגיטין (גב, ב) דבשוגג פטור ובמזיד חייב, משו"ה הכא נמי פטור השומר. אבל בכחשא דלא הדר ופירות שהרקבו מקצתן, דמזיק חייב אפילו בשוגג, השומר שפשע ג"כ חייב. - לכאורה למהרש"ל בחמץ השומר חייב, שאינו יכול לומר הרי שלך לפניך, שהמפקיד אומר לו הייתי מוכרו. והגזולן פטור, שאומר לו הרי שלך לפניך. ולש"ך גם השומר פטור. ולנתיבות בחמץ שהוא היזק שאינו ניכר גם השומר פטור. ולכאורה הוא הדין באתרוג אחר סוכות שנחשב היזק שאינו ניכר. אך ראה מה שיבואר לקמן.

לא מכר י"ש חמץ

וראיתי להגר"א רייך בקובץ תל תלפיות (מכון הוראה ומשפט, ע, פסח תשע"ד), שדן בשליח למכירת חמץ ששכח למכור חמץ לנכרי. והביא את הדעות הנ"ל. והעלה שאם החמץ שהשליח היה אמור למכור היה ויסקי, יש לנו עוד טעם לפוטרו מלשלם. דבשערי תשובה (א"ח תמ, ב) מביא שנחלקו האחרונים אם י"ש הנעשה מלתת הוי חמץ גמור או לא. דדעת החכם צבי (כ) דהוי חמץ גמור, ובעל שו"ת פני יהושע (מובא בשו"ת בית אפרים, מה) סובר דהוי זיעה בעלמא. ויש שסוברים דהוי חמץ נוקשה ואסור רק מדרבנן, ע"ש. ובמשנה ברורה (תמ, ד) כתב שהסכימו האחרונים דהוי חמץ גמור וגרע מתערובות חמץ, ואפילו אם נעשה משמרי שכר. ודימה נידון זה למה שנחלקו בחו"מ (שו, ה) בשוחט שעשה בבהמה טריפות הפוסלה מספק, לענין ממון לא מפקינן מספק. והוסיף הרמ"א ואע"ג דאנו נוהגין לאסרו, אפילו הכי פטור מממון, ומ"מ שכרו הפסיד. אבל הש"ך (שם, י) כתב דבאופן שהיה צריך ליהזר חייב לשלם כל היכי דנהגים לאוסרו, אע"ג דאינו אלא מכח חומרא ע"ש. ועל כן לפי השו"ע והרמ"א אע"פ שבעל החמץ צריך לשרוף את הוויסקי שלו כפסק המשנ"ב, השליח יכול לומר קים לי כדעות שאינו חמץ, או כדעות שהוא חמץ נוקשה, ופטור מלשלם. אבל לדעת הש"ך חייב לשלם.

והמצוה תלוי בימי הסוכות, וא"כ כל שעבר הזמן, הרי ניכר הפסידא, שאותו יום אינו סוכות, וזה ברור כשמש. [וכן העירו עוד אחרונים, הובאו בליקוטים שעל קבא דקשייתא]. וא"כ הוא הדין במצות מצוה, אין להם שווי אלא בגלל החיוב במצה, ואחר החג ניכר היזקם.

באתרוג דינו כמטבע שפסלתו מלכות, ובתפס אין מוציאין

ובשו"ת ספר יהושע (באב"ד, פ"כ קמא) כתב: בגזל אתרוג ביו"ט או קודם יו"ט, ומחזירו אחר יו"ט, דאז פסלתו מלכות, מלכותו של בורא עולמים, וניכר לכל. ואם כן דמי ממש למטבע שנפסלה. וסובר כסברה המובאת לעיל שתלוי בשתי הדעות בשו"ע (ח"מ סג, א), למאן דמחייב במטבע שפסלה מלכות, מחייב נמי באתרוג. ולמאן דפטר התם, פטר נמי באתרוג. ואפשר לומר דאף למאן דפטר במטבע שנפסלה, מחייב נמי באתרוג, מטעם דבמטבע יוכל להיות למחר יאמר המלך שתהיה הולכת כמאז. גם אפשר להוליקה למישן (ב"ק צז, ב), מה שאין כן אתרוג נפסל לעולם, ואין עוד תרופה שיהיה ראוי לעולם לצאת ידי חובה בזה האתרוג. והביא מהקצות החושן (שם, א) שתמה על החק יעקב (תמג, ה) הנ"ל, שכתב דאם תובעו תוך הפסח לא מצי אמר הרי שלך לפניך, לפי שהכל מצוין לבערו באותו פעם, וכאילו שרוף ועומד דמי, ונמצא שאינו מחזיר לו כלום. דקשה ממה נפשך, אי חשבת ליה היזק ניכר בתוך הפסח, דחשוב כשרוף, א"כ כבר קנה בשינוי. ואי נימא דלאו היזק ניכר הוא, א"כ תוך הפסח נמי אמאי לא מצי לומר הרי שלך לפניך. וכתב לתרץ דגבי חמץ בפסח, הרי הכל מכירין שהוא חמץ, והוי היזק ניכר. מה שאין כן בחמץ אחר הפסח, אינו ניכר בין חמץ של היתר לחמץ שנאסר. ומסקנתו, דבאתרוג אם תפס הנתבע, אין מוציאין מידו. - אבל למעשה הרבה מיני חמץ אין ניכר עליהם שהם חמץ, כמו פיתות שנראים כמו מצה עשירה של בני עדות המזרח. וא"כ בטל תירוצו.

הבדל בין מטבע שנפסל לאתרוג ומצה

ובספר משפטי התורה (שפיץ, ב"ק, קיג) כתב לחלק בין מטבע שנפסל לאתרוג, שישנו הבדל מהותי בין אתרוג לאחר סוכות למטבע שנפסל, לגבי מטבע עיקר השוויות הממונית שלו נובעת מחמת כמות ואיכות המתכת שממנה הוא עשוי, [כך היה עד ימינו. ועיין חזון איש (ח"מ טו, כד)], וערך זה לא נחסר מהמטבע למרות שפסלתו המלכות. אמנם כדי שהמטבע תהיה עוברת לסוחר צריך שיהיה לה צורה שהמלכות מסכימה לה. [ולמעשה יכולים להתיקה ותמורת תשלום להטביעה כמטבע של המלך, אצל הממונה על המטבעות של המלך]. במקרה זה טוען רבה מכיון שחסרון הצורה במטבע אינו דבר חשוב, ואינו נחשב שינוי מהותי בחפץ, משום שמלאכת יצירת הצורה ע"י האומן הינה דבר פשוט ערך בעיני בני אדם, ולכן היא כמעט שלא משנה את ערכו הממוני של המטבע שנקבע אך ורק לפי חומר הגלם שבו. לכן הגנב יכול להשיב את המטבע הנ"ל לנגב, ולומר לו הרי שלך לפניך, משום שהוא מחזיר לו אותה מתכת שגנב ממנו עם [כמעט כל] השווי הממוני שלה. משא"כ אתרוג לפני סוכות, כל מהותו ושוויו הממוני נגרמים מזה שהוא חפצא של מצוה. ולאחר סוכות אין האתרוג נחשב כלל, מכיון שהושלם היעוד שעבורו הוא נשתל בפרדס. ואלפי אתרוגים מושלכים בחוצות לאחר סוכות. לפיכך הגונב אתרוג לפני סוכות ומחזירו לאחר סוכות, מחזיר למעשה דבר אחר לגמרי. ולכן יתכן שגם אליבא דרבה לא יוכל הגנב לומר לנגב הרי שלך לפניך.

בחמץ אין ניכר איסורו ובאתרוג ניכר שכבר אין לו ערך

וכעין זה תירץ בשו"ת להורות נתן (ז, קלג), דאף אם נימא כהקצות החושן דיכול להחזיר חמץ אף בתוך הפסח, אכתי יש לחלק בין חמץ לאתרוג, ומה שכתב החלקת יואב ז"ל דהיינו טעמא דמחזיר לו חמץ בפסח משום דאינו ניכר בחוש שהיום פסח, וא"כ ה"ה באתרוג אינו ניכר בחוש שכבר עבר זמן הסוכות, הנה באמת יש לומר דמה שידוע שהיום פסח הוי שפיר בגדר ניכר, והא דמחזיר לו חמץ בפסח ואומר הרי שלך לפניך, היינו משום דאינו ניכר על החמץ שהוא של ישראל, ואם הוא של עכו"ם הרי אין חיוב לבערו ויש בו שוויות ממון דחמצו של נכרי לאחר הפסח מותר בהנאה, ונמצא דאין הפסול ניכר על החמץ עצמו. אבל באתרוג הלא הכל יודעים דאחר שעבר חג הסוכות אין האתרוג שוה כמקודם, ונמצא שפסולו ניכר ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך. והוא הדין במצות.

באתרוג אין צורך לקול לידע שאין לו ערך

ומה שכתב החלקת יואב ז"ל דמה שניכר בידיעה לא מקרי ניכר, הנה עיין רש"י מנחות (א, ה) ד"ה בעל מום, דיוצא דופן מומו ניכר דאית ליה קלא והכל

יודעים עיין שם, ובתוס' שם ד"ה שכן כתבו, דמחוסר זמן ואותו ואת בנו ומוקצה ונעבד ורובע ואתנן ומחיר, כל הני יש להם קול והוי כיוצא דופן שמומו ניכר עיין שם. הרי דדבר שיש לו קול הוי כמומו ניכר. והרי באתרוג אין צריך קול, דהכל יודעים שאתרוג אחר חג הסוכות אינו שוה אלא מעט, ואין אתרוג בעולם אחר הסוכות שיהא לו שוויות הרבה, משא"כ חמץ אפילו בתוך הפסח אינו ניכר עליו שהוא של ישראל, וע"כ שפיר יכול לומר הרי שלך לפניך. ועיין תוס' חולין (קטו, א) ד"ה חורש שכתבו, דבמעשה שבת אינו ניכר שנעשה בשבת, אבל אותו ואת בנו ושילוח הקן ניכר בהם האיסור יותר עיין שם. וא"כ באתרוג אף על גב דהזמן אינו ניכר בחוש, מ"מ כיון שהכל יודעים שעכשיו אינו שוה אלא מעט, אינו יכול לומר הרי שלך לפניך והוי כפסלתו מלכות. ועיין מגן אברהם (תרמח, ט). עכ"ד הלהורות נתן, והוא הדין במצות. וראה עוד בספרו קבא דתירוצא.

השליח נידון כפועל בדבר האבד וחייב

גם הפתחי תשובה בנחלת צבי (ח"מ רצא, כד) האריך בנדון שאלת שליח האתרוגים שדן בה המשיב דבר, [ובתוך דבריו כלל גם את מה שהבאתי לעיל מהפתחי תשובה]. ולדעתו יש לחייב את הבעל עגלה על שלא הביא את האתרוגים בזמן, מדין פועל שנשכר לדבר האבד והניח מלאכתו, שפסק השו"ע (ח"מ שלג, ה) דבדבר האבד כגון פשתן להעלות מהמשרה או ששכר חמור להביא חלילין למת, שוכר עליהן או מטען. ופירש הסמ"ע (יח) שדבר האבד הוא צורך שעה. והרמ"א (שם, י) מביא פלוגתא באם לא שכר עליהם ונפסד, אי חייבים לשלם היזקו, והש"ך (ט) כתב דלא פליגי, והגהות אשרי (ב"מ ו, ב בשם מהר"ח) ותרומת הדשן (שכט) שהם המחייבים ברמ"א, מיירי שלא שהיה מוצא לשכור או שנפסד מיד. ואם כן בנידון דידן ודאי מיקרי דבר האבד, שהוא צורך שעה, ואי אפשר להמתין. וגם לא אפשר אח"כ לשכור אחרים, דהא לא נודע כלל לבעל האתרוגים שהבעל עגלה לא מסרם לאשתו, א"כ חייב הבעל עגלה לשלם מה שנפסד. ולא שייך לומר בזה הרי שלך לפניך, כמו שלא שייך גבי פשתן מהמשרה לומר הרי שלך לפניך. דהרי גם בגזל פירות והרקיבו אומר לו הרי שלך לפניך, אא"כ הרקיבו כולם וע"י כנימה. והכא משמע דגם בלא נרקב כל הפשתן ולא העלה כנימה חייב לשלם היזקו, ולא מצי אמר ליה הרי שלך לפניך. והיינו כיון דשכרו על זה גופיה שלא ירקב, ונשתעבד הפועל בכך לסלקו מהיזק שאינו ניכר. אם כן הכי נמי באתרוגים דנידון דידן, נשתעבד הבעל עגלה להביא קודם החג לעירו, ומחויב לשלם היזקו אפילו אם לא היה מוליך אותם כלל רק שחזר בו, ומכ"ש שהוא נטל אותם בידו ונשתעבד על כך.

השליח אינו נידון כפועל בדבר האבד אלא כשומר

אבל המשיב דבר דוחה דעה זו, ומוכיח שאין לחייב הבעל עגלה על שלא הביא את האתרוגים בזמן מדין פועל שמניח מלאכתו בדבר האבד [כסברת הנחלת צבי], שצריך לשלם לו כל היזקו. כיון שבפועל רק מטעם מזיק מתחייב, כמבואר במקור זה הדין בהגהות אשרי (ה"ל) שמדגיש 'דבר האבד שעל ידי גרמתו נעשה אבד'. ור"ל שהפועל נתן פשתנו של בעה"ב למשרה, ואיבדן בידים במה שלא גמר מלאכתו והוציאן מן המשרה. ובאופן כזה אפילו לא היה פועלו כלל, אלא אדם בעלמא היה נוטל פשתן חבירו והניחן במשרה והלך לו ונרקבו, ודאי חייב לשלם מדין מזיק. והעלה הגהות אשרי דאף פועל חייב, ואין אומרים שפועל עדיף, שהרי הניח במשרה ברשות, ועתה יש לו רשות לסלק ידו. כדעת החולקים על הגהות אשרי. אבל הגהות אשרי והרמ"א ס"ל שלא נתן לו רשות אלא באופן שלא יסלק ידו באמצע, וכיון שמסלק ידו הרי זה מזיק בידיו. וכל זה במזיק בידים, אבל בנדון שאלתנו אין לנו לדון את הבעל עגלה אלא מטעם שומר ולא מטעם מזיק. ואחר שבאנו מטעם שומר אומר לו הרי שלך לפניך.

חילוק בין רועה שלא הציל לשומר חמץ ואתרוגים

גם על מה שהמגן אברהם והאחרונים חייבו לשלם מדין שומר, חולק המשיב דבר, וזה לשונו: 'אבל לעניותי אין נראה עיקר הפסק, ועיקר דין שמירה אינו בכהאי גוונא. ולא מיבעי לשיטת התוס' ב"ק (מה, א ד"ה השתא) דשומר ג"כ אינו חייב אלא בהיזק ניכר, כמו כל אדם בהיזק בידים, וא"כ אם מסר לשומר יין לשמור מנסוך או תרומה מטומאה, ופשע בשמירתו פטור השומר, שהרי אינו היזק ניכר. ותיקון העולם שבמזיק יין ומנסכו, לא שייך לכאן שאינו אלא פושע. וא"כ במה שלא מכר החמץ, וכן לא הוביל האתרוגים לשעה שראוין להמכר, הוי היזק שאינו ניכר ופטור. אלא אפילו לשיטת רש"י (ב"ק שם) דלא מצינו בדין שומר פטור היזק שאינו ניכר, ומשום הכי אם מסר יין ותרומה

לשמור, אפשר שחייב השומר. מ"מ דוקא בהני שגופן נתקלקלו, אלא שאין ההיזק ניכר. משא"כ חמץ שהגיע הפסח ולא נמכר, הנה מה שהגיע הפסח על החמץ אינו פושע, ורחמנא אתיא איסור פסח. ומה שלא מכר אינו שייך לשמירת החמץ, אלא לשמירת כספו של בעל החמץ, והוא לא נתן לשמור לו כספו אלא חמצו. ולא עוד אפילו פירש לו שימכור חמצו כדי שלא יפסיד כספו. מ"מ הרי לא מסר לו כסף לשמור. אלא חמץ לעשותו כסף, ואין בזה דין שמירת הכסף עד שנמכרו והגיע הכסף לידו. אבל עד שלא נמכרו הרי הן כשטרות לגבי הכסף, שאין גופן ממון אלא שצריך לגבות. הכי נמי החמץ אין גופו ממון אלא שאם ימכר יהיה תמורתו כסף. וא"כ אין לו על השומר כלום. והכי נמי אין על הבעל עגלה כלום. שהרי האתרוגים נשמרו כראוי עד אחר החג בבית הבעל עגלה, אלא שלא נמכרו ואבד בעליהם את כספו. ועל כך לא קיבל הבעל עגלה דין שמירה כלל. - והוא כעין מה שהביא המשנה ברורה הנ"ל בשם האחרונים החולקים על המגן אברהם והחק יעקב.

חייב השומר למכור החמץ הוא משום השבת אבדה

ומוסיף המשיב דבר: ורחב לבי במוצאי שהגאון אבן העזר [הנ"ל בתחילת דבריו], ג"כ השיג על המג"א, ופסק שאין בזה אלא משום השבת אבדה. הן אמת שהראיה שהביא מחמץ של הקדש שאין צריך לעשות לו מחיצה (פסחים ו, א), ולא אמרינן שצריך למכרו. אינו מובן, דבהקדש א"צ למכור קודם הפסח, שלא אבדו את שווין כלל לאחר הפסח. [וכן הקשה רבי עקיבא איגר בגליון אבן העזר שם]. מ"מ הדין אמת. ויש להביא ראיה לזה מדתניא בתוספתא (בבא מציעא ד, יא) והביאה הר"ף (ב"מ מ, א מדפי הר"ף) והרא"ש (שם ה, מא), וכן הוא בשו"ע (ח"מ קפג, א) הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ולא לקחה אין לו עליו אלא תרעומות, והרי השליח שומר שכר שלו, ואומר לו שמור סחורתך מה שתקנה ממעות שלי, ובכל זאת אין לו על השליח על מה שאין לו סחורה. והיינו משום שלא נתן לו סחורה אלא כסף, ואילו קנה הסחורה היה צריך לשמור אותם. אבל כל זמן שלא קנה ולא הגיע לידו אלא כספו, אין עליו דין שמירה אלא על כספו כמו מדמיה, חייב לשלם משום דינא דגרמי כו"ע"ש. שהם, הכי נמי להיפך. ומה לי הן ומה לי דמיהן, שאם מסר לו סחורה למכור ביום השוק והוא לא מכר, אין לו עליו אלא תרעומות, ואין לו לשמור אלא סחורתו או

כספו אם נמכרו. אבל לא שנתחייב לשמור שיהי מזה הסחורה כסף, וזה ברור, דלא כמגן אברהם וחק יעקב. ואין שום דמיון למי שלא קידם ברועים ובמקלות והפסיד הבהמה עצמה. וא"כ אם היה הבעל עגלה פושע בדבר ולא הביאן לאשת הסוחר, אין לו עליו אלא תרעומות וגרמא בניזקין. - לכאורה מה שכתב לדמות הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ולא לקחה, למוסר סחורה למכור ביום השוק, תמוה שבמסר לו כסף, שפיר אין לו עליו אלא תרעומות, כיון דסוף סוף נשאר לו כל כספו, ורק נגרמה לו מניעת הריח, ומה ישלם לו. אבל מסר לו סחורה למכור ביום השוק, שאז שעת היוקר, ופשע ונשארה הסחורה לאחר השוק, ואיבדה מערכה שהזולה, הרי גרם הפסד בעין, ושפיר יתחייב לשלם מה שגרם הפסד. גם בנחלת צבי שם הביא את מה שכתב בפתחי תשובה (קעו, יד, כ ד"ה ואין חבירו) בשם הרדב"ז (שו"ת א, שצט) בשותף שעייב מכירת הסחורה, דאם ההיזק הוא ברי, כגון שהגיע זמן מכירת הסחורה, והדבר ידוע שבאם לא תמכר באותו זמן תפחת. וא"כ באתרוג ובמצות וודאי יתחייב.

מסקנות הפוסקים בנדון האתרוגים

הנצי"ב ב'משיב דבר' מסכם את תשובתו: ומעתה אם נאבדו האתרוגים בברור לפני החג, הרי זה חייב לשלם כשווין אז. אבל אם נאבדו אחר החג אין לו לשלם, שהרי אז אינן שווין כלל, ואין לו עליו אלא תרעומות. ואם אינו יודע מתי נאבדו, הרי זה כאיני יודע אם נתחייבתי, ופטור לכולי עלמא. ואילו הנחלת צבי פוסק כנ"ל, שבאתרוגים שהוא צורך שעה, ואי אפשר להמתין, חייב הבעל עגלה לשלם מה שנפסד. ולא שייך לומר בזה הרי שלך לפניך, שכיון שנשתעבד הבעל עגלה להביא קודם החג לעירו, השכיר עצמו רק לדבר האבד, דהיינו להביא האתרוגים לזמן המוגבל קודם החג, ושיעבד עצמו שבאם יעבור המועד ישלם הזקו, ולא יוכל לומר הרי שלך לפניך. ולפי דרכו של הנצי"ב יש לפרש את הפסוק שפתחנו בו, 'הפקדון אשר הפקד אתו', שדווקא כשחטא במה שהופקד, כגון בחמץ עצמו, אבל אם החטא הוא במה שלא החליף החמץ לכסף, הרי זה חטא במה שלא הופקד אתו, ואינו חייב.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרן רבינו הגה"צ גאב"ד נדה אחיעזר זצ"ל

ואנו מחכים ומצפים בכליון עינים לביאת המשיח, וא"כ מתעוררת השאלה מה מקום יש היום כשאנחנו כבושים בגולה והמשיח עדיין לא בא לחוג את נסי יציאת מצרים בליל הפסח, על זה בא המגיד לתרץ כתשובתו של אותו אדם כנ"ל, ברוך המקום ב"ה ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, היינו שע"י יציאת מצרים קרבנו המקום ב"ה לעבודתו ונתן לנו את תורתו, ועל כן אף שירדנו מנכסינו ושוב אנחנו דויים וסחופים בגלות, אבל התורה נשארה אתנו ואנחנו יכולים להחזיק בה ולקיים את מצותיה ובזכות זה אנו גם מצפים שישוב ויגאלנו ע"י משיח צדקנו בקרוב, ממילא יש טעם וסיבה מספקת גם בגלות לחוג את חג המצות ולספר נפלאות הבורא ביציאת מצרים, וא"ש בס"ד.

כל ימי חייו להביא לימות המשיח. יל"פ בס"ד עפ"מ שביסודו **לב שמח** בפירושו להגדה, בשם חותנו **הרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע** "שהרשע רואה ההילול לה' מהצדיק, בזה עצמו נכנע מחמת שע"י שירות זמרה בזה נכרתים הרשעים, כפי שאמרת ר"ת של "כל הנשמה תהלל" משבר הרשעים, וכן ידוע דזה השם עתיד להיות על מצחו של משיח, ובו יניעו כל הכחות ע"י ההילולים של הכלל ישראל, וג"כ בזה עצמו נשבר, כפי שידוע רבים מכאובים לרשע והבוטח בה', האתנחתא הוא על ה', והפירוש רבים מכאובים לרשע, והמכאוב הגדול שלו הוא והבוטח בה', שרואה איש בוטח בה', בזה עצמו נשבר עי"ש. והוצא מזה שעצם עבודתם של ישראל בשירה והלל לה' היא המקרבת את הגאולה ומחיתה את הישועה. וזה י"ל שרמז בדברי בעל ההגדה, כל ימי חייו להביא לימות המשיח, שמי שמשבח להש"ת בהלל וזמרה ומספר בניסי הש"ת כל ימי חייו גורם להביא לימות המשיח, להחיש את הגאולה כנ"ל, וק"ל.

כל ימי חייו להביא לימות המשיח, ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. יל"פ הקשר בין ב' פסקאות אלה והסמיכות ביניהם, עפ"י מה שהבאתי לעיל בשם **הדברי שאול** המשל בא' שהיה עני והתעשר, ועשה ביום שהתעשר כל שנה יו"ט לזכר הנס שאירע לו, ואף אחרי כמה שנים ששוב ירד מנכסיו, המשיך לעשות יו"ט ביום שהתעשר כפי שנהג מאז, ולשאלה שנשאל מה מקום יש עכשו כאשר כל העושר שלך ירד לטמיון, לחוג את יום התעשרותך בעבר, ענה כי בעת שה' עזר לו אז והתעשר הוציא כספים כדי לקנות תורה וחכמה, ואף לאחר שירד מנכסיו החכמה שרכש בעשירותו נשארה אתו, ולכן ראוי לו להודות ולחוג את היום הזה עי"ש באריכות. וזה גם כאן הכוונה, אחרי שמסיים המגיד כל ימי חייו להביא לימות המשיח, הרי שאחרי שזכינו לנסי יצ"מ שוב אנחנו בגלות ומפני חטאנו גלינו מארצנו,

פתרון הידיה השבושית (תזריע) = 1. "יואם לא תמצא וגוי בני יונה וגוי. יונה הנביא אביו היה משבט זבולון ואמו משבט אשר, כדאיתא בירושלמי (סוכה פרק ה' ח"א). 2. בתחילת הפרשה (ג, ה-ה) מופיעים "זכר" ו"נקבה". והנה כשנשדך ונתבר את שני המילים "זכר ונקבה" עולה בנימטריא 390 כמנין "אנדרוגינוס". © כל הזכויות שמורות למחבר	חידות לפרשת השבוע 1. טעם תיבה בפרשה: אביו טובולון ואמו נאשרה. 2. טאזיה שידוך בפרשה יולד אנדרוגינוס?

גמ"ח חדש!
160 מטבעות כסף
לעשיית 'פדיון נפש', על פי האריז"ל והרש"ש
 טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיטניו) טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)
רוב כלי העבודה: פטישון, רתכת, דיסקו, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב חדש! מכשיר היתוך לקרמיקה! יעוץ ולייזו מקצועי חינם!